

УДК 37.014 (569.4) [37.015.3:005.32+37.035:316.46]
DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.84.2.02>

Михайлишин Г. Й., Мандро Л. О.

“SOFT SKILLS” У СИСТЕМІ ОСВІТИ ІЗРАЇЛЮ: КРЕАТИВНІСТЬ, МОТИВАЦІЯ ТА ЛІДЕРСТВО

У статті проаналізовано особливості системи освіти Ізраїлю (дошкільна, середня, вища), її місце та статус у суспільстві; описано особливості здобуття дошкільної освіти; зазначено основні завдання закладів дошкільної освіти; перелічено важливі навички для життя в суспільстві, які формуються в дітей – вихованців закладів першої ланки навчально-виховної системи країни; висвітлено програму дошкільної освіти, що спрямована на розвиток навичок навчання, мотивації, пошуку й аналізу інформації, міжособистісної взаємодії та комунікації. У дослідженні висвітлено специфіку здобуття загальної середньої освіти учнями в Ізраїлі; перелічено “soft skills”, що формують та розвивають під час навчального процесу у школі; вказано, що саме вдосконаленню навичок емоційного інтелекту надається особливе значення; виявлено особливу систему оцінювання, за якого вчителі надають кожному учню індивідуальний розгорнутий відгук про його навчання та подальші шляхи вдосконалення; визначено, що шкільна програма спрямована на подальше професійне становлення дітей та розвиток необхідних навичок для життя та майбутньої професійної діяльності (стресостійкості, креативності, вирішення складних завдань, критичного мислення, міжособистісної взаємодії, вмотивованості). Також проаналізовано процес формування навичок креативності, мотивації та лідерства під час навчання в закладах вищої освіти; обґрунтовано важливість орієнтування на практичний та світовий досвід, доступність та інклюзивність, змішане навчання та цифровізацію, що стало цілком реальним для студентів Ізраїлю; вказано, що важливі у становленні фахівця певної галузі проходження стажування, практика і набуття досвіду, формування професійно важливих навичок; звернено увагу на те, що для формування та розвитку “soft skills” студентів необхідно поєднувати навчання з роботою за фахом.

Ключові слова: освіта, професійна підготовка, м'які навички, креативність, лідерство, мотивація, закордонний досвід, Ізраїль.

Освіта в ізраїльській культурі посідає важливе місце та визначає статус людини в суспільстві. Оскільки тисячоліттями євреї не могли володіти землею та займатися сільським господарством, вони були змушені шукати альтернативу, щоб побудувати кар'єру та забезпечити собі гідне життя. Знання стали для них найвищою цінністю та дали можливість увійти у сферу підприємництва, торгівлі, науки, медицини, права, банківської справи тощо. Ізраїль має розвинуту освітню систему, що ґрунтується на сучасних методах та напрямках. Згідно з даними ЮНЕСКО, країна має найвищий рівень письменності в Південно-Західній Азії. Витрати держави на навчання своїх громадян становлять приблизно 10 % ВВП [4].

Мета статті полягає в аналізі місця “soft skills” у системі освіти Ізраїлю, особливостей формування мотивації, креативності, лідерства.

Першою ланкою навчально-виховної системи Ізраїлю є дошкільна освіта, обов'язкова для молодого покоління із трьох років. До 3-річного віку діти відвідують ясла. Із 3-х до 5-и років вони навчаються та виховуються в дитячому садочку. З 5-и до 6-и років розпочинається обов'язкова передшкільна підготовка.

Головним завданням дошкільних навчальних закладів є соціалізація дітей. Методика та програма навчання в дитячих садках направлені не тільки на здобуття нових знань, а й на самовираження особистості кожної дитини. Проводяться заняття з малювання, ритміки, співу, ліплення. Вихованці знайомляться з єврейськими традиціями та святами, слухають казки й оповідання, вивчають основи читання та математики у формі гри. Діти просто неба займаються рухливими та спортивними іграми; доглядають за зеленими насадженнями, ходять на екскурсії, відвідують музеї. Удосконалюють свої вміння, беручи активну участь у спектаклях та спортивних змаганнях. У більшості дитячих садків є власна бібліотека. Обов'язкова група дитячого садка готує дітей до школи, розвиває необхідні навички, привчає до порядку [8].

Програма дошкільної освіти спрямована на розвиток навичок навчання, пошуку й обробки інформації, міжособистісної взаємодії та комунікації. Одним із головних завдань є формування мотивації (ігрова мотивація, допомога дорослому, створення предметів своїми руками, спонукання до навчання). Перелічені навички готують дитину не тільки до навчання у школі, а й до життя у громаді. Отже, формування “soft skills” відповідно до віку дітей розпочинається на першому рівні освітньої системи і вдосконалюється на наступних етапах [8].

Шкільна освіта складається із трьох рівнів: початкової (1–6 класи), середньої (7–9 класи) і вищої (10–12 класи). Після закінчення школи учні на основі складеного психометричного тесту та державного іспиту з основних дисциплін (єврейська мова, англійська мова, математика, єврейська література та культура) отримують атестат зрілості. Результати враховуються під час вступу до вищих навчальних закладів. Така практика дозволяє країні посідати одне із провідних місць у світі за кількістю населення з вищою освітою і науковим ступенем.

У центрі школи, як демократичної мережевої системи навчання, – учень, під якого підлаштовується програма навчання та виховання. Головними цілями є щастя, мотивація та готовність дитини до самостійного

навчання. Учитель відіграє роль фасилітатора, він ідентифікує можливості кожного учня, а вихованці обмінюються знаннями один з одним. Програма навчання складається з обов'язкових предметів та дисциплін на вибір, які можна вивчати на різних рівнях (одиницях). Така методика дає можливість формувати в дітей навички самостійного вибору та зацікавленості в результативності навчальної діяльності. Особистий вибір мотивує їх та спонукає до відповідальності. Вмотивованість дітей дозволяє формувати навички креативності. Учителі заохочують учнів знайти в собі внутрішню силу до пізнання світу та самомотивації. Відчуття успішності формує простір креативного мислення [8].

Учителі надають кожному учню індивідуальний письмовий відгук про його навчання, у якому висвітлюється рівень досягнень та сформованості навичок, а також перспективний план розвитку. Успіх освітньої системи вимірюється рівнем досягнення учнем власної мети. Оскільки у школах Ізраїлю вчать шукати оригінальні рішення, створювати й ініціювати нове, країна залишається лідером за кількістю стартапів серед населення.

Дослідницький процес у школі базується на обміні запитаннями. Учні вчать ставити запитання (учителю, однолітку, директору) щодо якогось тексту на основі набутих знань. Вони вільно вступають у дискусію з учителем, висловлюють власну думку, діляться ідеями, ініціюють зміни. Не всі пропозиції учнів схвалюються, однак вони вчать використовувати кожен можливість, шукають шляхи для досягнення своєї мети. Школа надає інструменти для пристосування дітей до реального життя. Учні вчать вирішувати складні завдання, шукати різні варіанти та проявляти творчість. Водночас головне не результат, а впевненість у власних силах. Навколо цього побудований весь навчальний процес, у якому практика важливіша за теорію [7].

Розвиток навичок емоційного інтелекту є обов'язковим протягом шкільної освіти дітей. Ізраїльських учнів учать говорити про настрій, з яким вони приходять до школи, про очікування від нового дня та про його підсумки. Їх вчать розрізняти емоції і почуття. У дітей запитують, що їх у даний момент найбільше хвилює, кому вони сьогодні вдячні, що їх найбільше вразило. Це сприяє створенню позитивної атмосфери у класі і налагодженню контакту між учасниками освітнього процесу. Велику увагу приділяють розвитку емпатії. У школах практикують заняття з розвитку стресостійкості. Дітей вчать реагувати на зовнішні умови та долати труднощі, виступати перед аудиторією, утримувати увагу людей. Обов'язковою є волонтерська діяльність, яка дозволяє застосовувати навички на практиці.

Шкільна програма спрямована на формування таких "soft skills": навички емоційного інтелекту, стресостійкості, креативності, вирішення складних завдань, критичного мислення, міжособистісної взаємодії, вмотивованості. Дані навички сприяють подальшому професійному становленню [7].

В Ізраїлі функціонують 63 академічні установи, з них: 10 університетів та 53 коледжі (20 державних, 12 приватних, 21 педагогічний). У них можна здобути:

- ступінь бакалавра (після 3-х років навчання в університеті, або 4-х – у коледжі);
- ступінь магістра (після 2-х років навчання в університеті);
- докторський ступінь (після 4-х років навчання).

Академічний рік складається із двох семестрів, а вимоги до навчального процесу не відрізняються від загальноєвропейських норм.

Академічна освіта в Ізраїлі контролюється Радою з вищої освіти – урядовим органом, який визнає вищі навчальні заклади, контролює якість програм і дозволяє їм надавати ступені. Він також виконує функції акредитаційного агентства та забезпечує державне фінансування для всіх університетів та частини коледжів.

Статистичне дослідження показало, що приблизно 80 % студентів уважають, що навчання в закладі вищої освіти покращило їхні загальні та професійні знання; у 40 % – підвищило рівень володіння англійською мовою, удосконалило дослідницькі, організаційні, управлінські навички та креативність; у приблизно 70% студентів удосконалилися навички навчання, усного та письмового висловлювання, критичного мислення [5].

Найстарішими з ізраїльських університетів є Єрусалимський єврейський університет і Техніон. Також функціонують Науково-дослідний інститут імені Вейцмана, Університет імені Бар-Ілана, Тель-Авівський університет, Хайфський університет, Університет Бен-Гуріона, Відкритий університет Ізраїлю (зараз найбільший університет країни, який пропонує традиційну стаціонарну освіту та дистанційне навчання), Аріельський університет. Останнім було відкрито Університет Райхмана. Усі ізраїльські університети мають два призначення: освіти та наукові дослідження [3].

Сучасні університети виховують лідерів майбутнього, беручи за основу академічний досвід, знання та традиції. Одним із головних завдань є підготовка наступного покоління людей із вищою освітою до суспільних реалій (пошук робочих місць, задоволення потреб соціуму, самореалізація). Тому академічний світ став більш орієнтований на ринок праці. Варто враховувати, що світові компанії (Google, Amazon і Facebook) шукають співробітників із якісно новими навичками (безперервного навчання та вдосконалення, критичного мислення, пошуку нової інформації). Зі зростанням новітніх технологій з'являється більша потреба в навичках співпраці, розв'язанні проблем і комунікації. Завданням освіти XXI століття є злиття критичного й інноваційного мислення із практичним досвідом [9].

Практичний та світовий досвід роботи, доступність та інклюзивність, змішане навчання та цифровізація – реалії, з якими стикається сучасний ізраїльський студент. Заклади вищої освіти пропонують їм стажування, практику й інші можливості для отримання досвіду, що поєднується із професійно важливими навичками.

За результатами дослідження McKinsey, 60 % опитаних студентів розглядають “практичний досвід” як важливий спосіб інтегруватися на ринок праці. Проте дані дослідження показали, що студенти, які поєднують навчання з роботою, мають гірші показники фізичного та психічного здоров'я, а також більшу тривожність, ніж студенти, які не працюють. Зате отримані ними навички підвищують імовірність отримати роботу за фахом після закінчення навчання. Також виявилось, що студенти, які працювали за фахом, показали кращі академічні результати, ніж їхні однолітки [6].

Це говорить про те, що для ефективнішого формування та розвитку професійно важливих знань, умінь та навичок, зокрема й “soft skills”, студентів варто заохочувати працювати неповний робочий день під час навчання за фахом.

Ізраїльський коледж менеджменту одним із перших у країні створив умови для набуття досвіду роботи студентами-бакалаврами. Діяла спеціальна програма “Лідери”, що дозволила майбутнім фахівцям протягом кількох тижнів стежити за провідними менеджерами великих компаній, бути учасниками спеціальних проєктів та висвітлювати звіт про отриманий досвід у цифрових медіа. Значний відсоток студентів, що взяли участь у програмі, отримали запрошення стати членами фірм, у яких вони переймали досвід. Результати проєкту були набагато вищі за очікувані. Як результат – створений взаємозв'язок між науковими колами та роботодавцями, а також умови для розвитку необхідних умінь і навичок, що майже неможливо розвинути в суто академічних умовах [2].

Одним із закладів вищої освіти Ізраїлю, що здійснює професійну підготовку фахівців соціальної сфери, є Університет імені Бар-Ілана. Програма навчання бакалавра в галузі соціальної роботи та соціального забезпечення спрямована на засвоєння теоретичних знань, а також розвиток критичного мислення, професійної ідентичності, що ґрунтується на знаннях, цінностях та професійній етиці. Це дозволяє надавати якісні соціальні послуги, оцінювати потреби осіб і сімей, обіймати провідні посади, навчатися та розвиватися впродовж життя.

Студенти вчаться працювати із громадою, групами, сім'ями й окремими людьми; знайомляться з видами втручання, що здійснюються соціальними працівниками на місцях; дізнаються про систему соціальних служб; практикують здійснення професійної діяльності.

Студенти проходять професійну підготовку в багатьох установах: службах соціального захисту, центрах загальної медицини та психічного здоров'я, школах-інтернатах, дошкільних закладах, центрах пробації, лікувально-реабілітаційних закладах, центрах профілактики домашнього насильства, закладах лікування наркоманії тощо.

Напрямами наукових досліджень є діти групи ризику, громадянське суспільство та філантропія, соціальна політика, соціальне забезпечення, іудаїзм і етика, травма та стійкість, старіння населення в Ізраїлі, соціальна робота в охороні здоров'я, аутизм.

Студенти-дослідники та викладачі різних дисциплін утворюють дослідницькі групи NEVET, що вивчають різні галузі суспільства, розробляють низку академічних курсів, що викладаються у багатьох університетах і коледжах. Контекстно-інформований підхід є орієнтиром для досліджень, як якісних, так і кількісних. Деякі дослідницькі групи підтримують міжнародні зв'язки з дослідниками зі Сполучених Штатів, Європи, Південної Америки, Гонконгу й Австралії [9].

В університеті вивчають: життя біженців та людей, що шукають притулок; прихильність у багатодітних сім'ях; роль дітей у конфлікті батьків; арешт дитини; проблему медичних захворювань; культурну компетентність і мовну доступність; модель сімейної групової конференції для сімей із дітьми у групі ризику; батьків і батьківство, програми освіти/підтримки батьків у службах соціального забезпечення; любов у стосунках між батьками та дітьми; уявлення батьків і фахівців щодо ризику та захисту дітей; дослідження університетського мультикультурного дитячого садка; сексуальність і сексуальне насильство; спільноту ЛГБТ: дітей, підлітків, молодь, дорослих та їхні сім'ї; погляди дітей раннього віку на ризик і захист [1].

Після закінчення навчання студенти отримують сертифікат “Бакалавр соціальної роботи” (BSW). Після чого випускник може зареєструватися в загальній базі і почати працювати за професією, обравши певний напрям зайнятості.

Для студентів-магістрів існує Програма річного наставництва. Завданнями є: допомагати ефективно розкрити свій потенціал, підвищити рівень професійної задоволеності, виховувати продуктивні професійні стосунки між колегами, обмінюватися досвідом та цінними талантами, удосконалювати навички ухвалення рішень. Ролі наставника: прислуховується до потреб і очікувань підопічного; працює зі студентом, щоб допомогти йому/їй розвинути та встановити реалістичні та досяжні цілі; пропонує пропозиції та відгуки; тримає підопічного в курсі його/її прогресу; заохочує підопічного досліджувати нові області; стежить за виконанням зобов'язань, прийнятих перед підопічним [1].

Висновки. Вища освіта в Ізраїлі – приклад системи збагачення знаннями, передачі досвіду, застосування теорії на практиці, використання моделі ухвалення рішень у робочому середовищі та розвитку кар'єри. Академічна освіта переходить від зосередження здебільшого на теоретичному навчанні до створення вмінь і навичок, які вважаються центральними для успіху у XXI столітті, зокрема й м'яких навичок (стресостійкість, критичне мислення, аналіз інформації, ухвалення рішень, міжособистісна взаємодія, креативність тощо). Академічні кола – місце, де заохочується вільний діалог між викладачами та студентами; середовище

навчання, яке ґрунтується на самонавчанні та наставництві. Студентам необхідні умови для навчання на практиці й активної участі в освітньому процесі. Оскільки досвід формування та розвитку м'яких навичок за кордоном вивчено мало, вважаємо за необхідне висвітлювати результати досліджень даного питання в наступних наукових публікаціях.

Використана література:

1. Єврейський університет Єрусалиму : вебсайт. URL: <http://surl.li/baeei> (дата звернення: 10.11.2021).
2. Academic Ranking of World Universities : website. URL: <http://www.shanghai-ranking.com/ARWU2018.html> (дата звернення: 10.11.2021).
3. Altbach P., Knight J. The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*. 2007. Vol. 11 (3–4). P. 290–305.
4. Cohen E., Davidovitch N. Higher education between government policy and free market forces: The case of Israel. *Economics and Sociology*. 2015. Vol. 8 (1). P. 258–274.
5. Council for Higher Education. Multiyear plan 2017–2022 : website. URL: <https://che.org.il/en/the-new-multiannual-program/> (дата звернення: 10.11.2021).
6. Harvard Business Review Home : website. URL: <https://hbr.org/2019/01/does-higher-education-still-prepare-people-for-jobs> (дата звернення: 08.11.2021).
7. Instructional leadership in higher education: The case of Israel : website. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/hequ.12274> (дата звернення: 12.11.2021).
8. Israel Science and Technology Directory : website. URL: <https://www.science.co.il/social-sciences/Departments.php> (дата звернення: 01.11.2021).
9. Scholz C., Maroun M. The Bologna process and higher education reform in the Eastern and Southern Mediterranean: the case of Israel, Egypt and Lebanon. *IEMed Mediterranean Yearbook*, 2015. P. 297–302. URL: <https://goo.gl/evkorA> (дата звернення: 10.11.2021).
10. The Council for Higher Education: website. URL: <https://che.org.il/en/> (дата звернення: 12.11.2021).

References:

1. Yevreys'kyu universytet Yerusalymu [Hebrew University of Jerusalem] URL: <http://surl.li/baeei> [in Ukrainian] (data zvernennia: 10.11.2021).
2. Academic Ranking of World Universities : website. URL: <http://www.shanghai-ranking.com/ARWU2018.html> (data zvernennia: 10.11.2021).
3. Altbach P., Knight J. The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*. 2007. Vol. 11 (3–4). P. 290–305.
4. Cohen E., Davidovitch N. Higher education between government policy and free market forces: The case of Israel. *Economics and Sociology*. 2015. Vol. 8 (1). P. 258–274.
5. Council for Higher Education. Multiyear plan 2017–2022 : website. URL: <https://che.org.il/en/the-new-multiannual-program/> [in English] (data zvernennia: 10.11.2021).
6. Harvard Business Review Home : website. URL: <https://hbr.org/2019/01/does-higher-education-still-prepare-people-for-jobs> (data zvernennia: 08.11.2021).
7. Instructional leadership in higher education: The case of Israel : website. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/hequ.12274> (data zvernennia: 12.11.2021).
8. Israel Science and Technology Directory : website. URL: <https://www.science.co.il/social-sciences/Departments.php> (data zvernennia: 01.11.2021).
9. Scholz C., Maroun M. The Bologna process and higher education reform in the Eastern and Southern Mediterranean: the case of Israel, Egypt and Lebanon. *IEMed Mediterranean Yearbook*. 2015. P. 297–302. URL: <https://goo.gl/evkorA> (data zvernennia: 10.11.2021).
10. The Council for Higher Education : website. URL: <https://che.org.il/en/> (data zvernennia: 12.11.2021).

Mykhailyshyn H. Y., Mandro L. O. “Soft skills” in Israel’s education system: creativity, motivation, leadership

The article analyzes the features of the Israeli education system (preschool, secondary, higher), its place and status in society; features of pre-school education are described; the main tasks of preschool education institutions are indicated; the important skills for life in the society which are formed at children-pupils of establishments of the first link of educational system of the country are listed; the program of preschool education aimed at the development of skills of learning, motivation, search and analysis of information, interpersonal interaction and communication is covered. The study highlights the specifics of general secondary education by students in Israel; lists “soft skills” that form and develop during the educational process at school; it is pointed out that special attention is paid to the improvement of emotional intelligence skills; a special assessment system has been identified, according to which teachers provide each student with an individual detailed response to his/her studies and further ways of improvement; determined that the school program is aimed at further professional development of children and the development of necessary skills for life and future professional activities (stress, creativity, solving complex problems, critical thinking, interpersonal interaction, motivation). The process of formation of skills of creativity, motivation and leadership while studying in higher education institutions is also analyzed; the importance of focusing on practical and world experience, accessibility and inclusiveness, blended learning and digitalization, which has become quite real for Israeli students, is substantiated; it is stated that it is important to become an expert in a certain field by passing an internship, practice and gaining experience, acquiring professionally important skills; Attention is drawn to the fact that for the formation and development of “soft skills” of students it is necessary to combine study with work in the specialty.

Key words: education, vocational training, soft skills, creativity, leadership, motivation, foreign experience, Israel.